

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse regulatu de 2 ori, si F6ia una data pe septemana, ad. Mercuria si Sambet'a. — Pretiulu loru este pe 1 anu 10 f., pe diumetate anu 5 fr. austr. inlainturulu monarchiei. Pentru tieri straine 15 f. pe unu anu seu 45 doidiaceri, or 3 galbini si 3 doidiaceri mon. sunatoria. Se prenumera la tote postele c. r., cum si la toti cunoscutii nostri DD. corespondenti. Pentru serie „petit“ se ceru 8 cr. val. aust. Taps'a se cere inainte.

Nr. 47.

Braslovu, 10. Iuniu 1861.

Anulu XXIV.

Insciintiarea de Prenumeratiune

Gazet'a Transsilvaniei si F6ia

pe Семестралъ алъ II. 1861.

Преждъ прензм. еоте пе сем. 5 фр., дп лънтралъ монархiei, ми 22½ ованци мон. озпъторе дп церице дин асаръ.

Скрисорие се примеситъ нзмаи франкоте. Адреселе се еие аквратъ псе ми пошта дин зрмъ асемenea. Се поте прензмера пе ла поште ми prin OO. DD. коrespondenti.

Дпкъ одатъ въ ф6и, ка се гръзиди къ прензмере-пареа, пентрзка се шриме, кзм авемъ а пе акомода дп сем. II. Анол DD. рестанци къ рензиреа се факъ вине а нъ пе дшведока prin амъзри, къчи а пне жосъ 800 фр. мон. а. пе лънъ нзмаи онеcele Газетей, асаръ де оореней, дпсменъзъ Домниоръ а кр-рнци дпainte де тимъ, ми анол а ми оскени. — Редакцияеа.

Adunările generale de ținuturi.

Se ia parte romanii la aceleasi?

Pentru că se fimu intielesi pe deplinu in pertractarea acestui obiectu de mare insemnatate, credemu a nu fi de prisosu, că in fav6rea Dloru cititori din afara, carii nu cunoscu vechile institutiuni politice ale Transilvaniei, Ungariei, Banatului, Croatiei scl. se premitemu unele note esplicat6re. Aceea ce in Ungaria scl. se numia si se mai numesce congregatiune de comitatu, in Transilvania se dicea universitate seu adunare marcala (dela marca seu marcele de argintu ce trebuia se plat6sca aceia carii nu mergea seu carii nu se supunea concluseru adunarii). Acelea congregatiuni seu adunari se compunea pana la a. 1848 din toti nobilii privilegiiati ai cutarui ținutu, fia fostu aceia invetiati seu cu totulu idioti si necioplii, avuti seu seraci că si6recii din biserica, totu atata, eră destulu se si aiba diplom'a nobilitara, pentru că se ia parte activa si deliberativa la lucrarile adunarii, deca nu prin sciintia si retorica, incal prin racnete si invertituri de ciomege, precum s'a observatu si airea, —

Drepturile si prerogativele adunariloru de comitate seu districte nobilitare era multe si mari, incatu considerandule cineva asia precum era acelea scrise in lege si consolidate prin usu, trebuia se recunosca intrenselo o autonomia, carei asemenea rara se mai afla in ținuturile altoru staturi, incatu compatriotii nostrii au 6resicare dreptate, deca ei stau cu totuadinsulu pentru pastrarea aceleia, din cauza mai virtosu, ca o asemenea autonomia a ținuturiloru dreptu intiel6sa si intieleptiesce condusa, că se nu deca6a in a n a r c h i a, potea se fia totudeaun'a o sigura contrabalantia a despotismului in statu. Art. XII din 1791 coprinde pe largu drepturile si prerogativele adunariloru generale seu marcale. Alegerea deputatoru dietali si darea de instructiune acestora, alegerea oficialiloru, instruirea acestora, supravigherea loru, defigerea lefiloru, repartitiunea dariloru, priimirea seu respingerea ordinatiuniloru guberniale in casu candu acestea ar fi lovitu in legile tierii si altele multe era in competiti'a congregatiuniloru de comitatu. Se intielege de sene, cumca pe lunga asemenea prerogative vi6ti'a politica in comitatele si districtele nobilitare, cum si in scaunele secuesci se potea desvoltá intr'unu modu f6rte imbucuratoru, deca constitutiunea acestoru tieri nu aru fi trasu de alte h6le gangren6se si anume deca acelea prerogative nu aru fi fostu numai proprietate a privilegiiatoru, seu adica ele insele privilegiu, de care altoru muritori nu le eră iertatu a se folosi.

In a. 1848 dupa desfiintarea privilegiiloru prin puterea sfarmat6re a evenimenteloru de atunci, respectivele diete improvisara in fug'a mare cate o lege electorala provisoria, carea deschidea si fostiloru neprivilegiiati dreptulu de a luá parte la congregatiuni, insa cu acea modificatiune esentiala, ca din acea 6ra nainte congregatiunea generala compusa acum din nobili si nenobili spre a inlesni lucrarile, avú a si alege din sinulu seu o comisiune permanenta mai multu mai puçinu numer6sa, seu asia numitulu comitetu.

Ce e dreptu, legile Ungariei din 1848 de si plasmuite preste picioru, totusi ceteris paribus sunt cele mai bine respicate in aceasta privintia. Deca insa legea transilvana din 1791 s'ar intinde si la ne-

nobili*), atunci cu privire la compunerea congregatiuniloru generale marcale si cu defigerea unui censu moderatu amu ajunge la acelasi resultatu. Atata numai, ca o nedreptate se face neprivilegiiatoru prin aceea, ca privilegiiatii ipso facto ca sunt privilegiiati, sunt si membrii actuali ai congregatiunii, tocma deca nici censu'a din vatra nu ar fi a loru.

Ci se trecemu astadata preste ac6sta impregiurare, se inchidemu ochii si se asteptamu coregerea acestei secaturi prin o alta legislativa, neuitandu si atata, ca romanii inca au destui nobili asia numiti opincari. Cestiunea momentului carea ni s'a pusu cá de o septemana inc6ce din vreo doue comitate este cu totulu alt'a cumca: dupace romanii cu ocaziunea ținerii adunariloru de comitate seu comisuni (de 100 de 200), in urmarea ne'nvoieliloru avute cu compatriotii unguri s'au retrasu si au protestatu, acum la congregatiunile generale se ia seu se nu ia parte?

Noi din partene provocati fiindu a responde la ac6sta intrebare nu stamu nici unu minutu la indoi6la si respondemu ca: toti romanii cati voru fi chiamati la congregatiunile generale, se ia parte la aceleasi. Cuvintele seu argumentele n6stre sunt urmat6rele:

1. Caus'a principala, pentru carea romanii cu ocaziunea restauratiuniloru din Aprile protestara, a fostu, pentruca nu s'a conchiamatu congregatiunea generala, ci numai comitetulu alesu inca din an. 1848 si astadata numai re'ntregitu cá in sasime, candu romanii au pretinsu din contra, cá tocma comitetulu seu adica estractulu acesta de locuitori destinatu a guberná ținutul se se al6ga cu totulu din nou prin congregatiunea generala, eara ac6st'a atatu pentruca acele comitate ale ținuturiloru fusesera alese fara romani, catu si ca mai multe din acelea coprindeau membrii numerosi, carii luasera parte activa la rebelulu decretatu pe atunci in contra romaniloru, prin urmare nu potea se aiba increderea acestora; deci romanii voia, cá toti acei membrii se se supuna la o alegere noua. Ac6st'a eră principiulu romaniloru; de aci incolo se potea midiloci prea usioru o uitare (amnestia) de o parte si de alt'a, mai virtosu, ca romanulu de si úita f6rte anevoie, érta in sa cu atatu mai curendu. — Deci fiindca romanii au cerutu pururea congregatiune generala, asia se intielege de sine, ca ei la ac6st'a potu merge cu consciintia linistita.

Aici pote se ne obiepte cineva presupunerea, ca cine scie, la conchiamarea congregatiunii inca se voru intemplá neregularitati si scurtari de dreptu. Respondemu: ac6st'a o voru aflá aceia carii voru fi chiamati si voru cerceta adunarea, eara pana atunci se nu fimu pesimisti, se nu presupunemu aceea ce nu scimu de siguru; se asteptamu cu cercuspectiune resultatulu conchiamarii, dupa carele deca vomu avea temeuri de ajunsu, ne vomu deschide gur'a si vomu pune condeiulu in miscare.

2. Este cea mai mare probaveritate, cumca in congregatiunile care ne ast6pta, voru veni pe tapetu obiecte si materii de mare insemnatate, care voru atinge nemidilocitu nu numai interesulu strinsu nationalu, ci si celu particularu alu fiecaruia. Noi credemu cumca intre acele obiecte voru fi mai multe ordinatiuni guberniale si anume: Despre recererea gendarmeriei c. r. in casuri de turburarea linistiei publice, (Ungurii nu o vreu, gubernulu provincialu o vrea.)

Pentru regulat'a platire a contributiunii, (Secuui fruntasii protesta si voru se plat6sca numai dela 1. Maiu inainte si numai pe catu se cere la coperirea trebuintieloru provinciei n6stre!)

Pentru conchiamarea si naintarea mai departe a ostasiloru concediati (Urlauber), la care secuui din scaunulu Muresiului se o punu*) suplinirea pedepsei trupesci prin acesta si gl6ba de bani asupra vinovatiloru.

Elaborarea unei instructiuni pentru oficiali, ne per Transilvaniae fines sine lege vagentur.

Cererea ofici6sa a protoc6leloru si fileloru catastratale, a caroru cerere si pana acum a produsu multe ne'ntielegeri, din cauza ca po-

*) Recomendamu fiecarui cititoru transilvanu citirea si studierea acestoru legi, pentruca altmintrea nici odata nu ne vomu potea intielege unii pe altii in adunari.

**) Vedi K. K6zl6ny Nr. 91 din 11. Iuniu. Totu acolo din Trei Scaune opunere memorabila in contra dariloru de tote clas'a.

porulu care lea platitu cu sume mari se teme se nu remana fara ele, — incatu se cere neaperatu, cá locuitorii si comunele se fia in tóta privinti'a asecurate din partea acést'a, penruca se le ésa fric'a, cumca o voru patí cá si dupa mórtea imperatului Iosifu II. candu mai tóte condicele de mesuratura s'au culesu si — s'au ars u.

Mai incolo din partea romaniloru se va aruncá la midilocu intre-barea despre formul'a juramentului ce se cere dela oficiali si despre care nu se scia de unde a venitu aceea si de cate feluri este; apoi si alegerea de oficiali s. a.

3. Déca congregatiunile aru sierbi din nou ear' numai cá de o scóla pregatítore, romanii totúsi aru face bine déca learu cercetá; eara mai departe in vrésta e fiacare, nimini nu'lu aruca de guleru cá se subscrie séu se apróbe ceea ce nu e ia armoni'a cu consciinti'a si cu conviciunea sa, póte se se retraga oricandu va voi; cu tóte ca noue ne place a crede, cumca cu catu ne vomu intalni mai desu unii cu altii, cu atatu se va apropie si timpulu unei mai bune intielegeri, pe care totu locuitoru/u transilvanu trebuie se o doreasca din toata inim'a.

Cá de incheiere ne luamu voia a rogá pe onoratorii si asia numitii conducatori ai poporului nostru din tóte tienuturile, cá se'si puna tóta ostenél'a si silinti'a intru a tiené o disciplina strinsa, nu numai in aceea ce numimu consecuintia in principii, ci totuodata si in portarea din afara, tienendu pe toti in ordine bunu, intre terminii unei bune-cuviintie esemplare, eara beti'a se fia esilata si inferata in midiloculu nostru cá orice crima rusinatóre si degradátore si acést'a fara nici o crutiare séu cautare la facia, si pe tacute sub pedérsa de a incongiurá orice romanu conversatiunea cu asemenea omu uitatu de sine pen-tru tóta viéti'a lui. Chiaru si imbracamintea ómeniloru nostrii privi-ta din punctu de vedere alu curatiei se fia supusa la o mai deapóre luarea aminte cu ocasiunea adunariloru publice.

Onórea din afara ce ne scimu dá noi insine prin portarea noastra in viéti'a constitutionala inca se tiene de educatiunea politica. — G. B. —

TRANSLIVANIA.

Брашовъ, 18. Iunie n. (Преміиле Домнълі копте Скарлатъ Росетті. —) Торентълъ евеніиментелоръ политиче не респіице фъръ воіа поастръ пълікареа алторъ фапте а ле пълі ші а ле зпанітълі каре декъръ дшпрелірълъ поастръ. Чи ачэота пз тревзе съ мэръ тотъ ашеа. Нз авемъ съ зітмъ, къ политика се скітмъ, еаръ лзкръріле пълі, пропшіреа пóотръ дп кзлъръ ші дп штіицъ тревзе съ о дпнемъ пзрзреа дпінатеа окілоръ поштріі.

Нз не дпоімъ кзткъ Домніі чітіторі ші аъ пзстратъ дп прóспътъ адъчере амінте, къ дзпъче стрълзчітълъ домнъ копте ші кавалеръ Скарлатъ Росетті, дпкъ пайнте къ 6 ані а дензсѣ ла епіскопіа гр. рзърітэлъ дп Сівілз зна мііе фіоріні мон. к. ка премііі пентрз чеа маі възъ „історіа а ромънілоръ,“ про-міцъндъ тотъодатъ кзткъ ла тімпзілъ сѣл ва дпдоі ачелъ премііі, еаръ манзскріптълъ сзпзоъ ла ченсзра зпоръ вэрваді компетіці де спеціалітате ші афлатъ де челъ маі възъ ва дпгріжі а се ті-пзрі тотъ къ спеселе сале, — апоі дп вара апзлві трекзтъ лз-датълъ домнъ копте дндемнатъ де сакрълъ зелъ патриотікълъ дп тречереа са прін Брашовъ пз пзмаі аъ лзатъ аозпръшіі денерóса овлегъміпте де а пзтэра ла фондзлъ професорілоръ дімпасіазі ромънеокълъ дп 10 ані кзте 100 фр. в. а. = 1000 фр. в. а., чі тотъодатъ а віневоітъ а дестіна дела сіпеш трей премііі пентрз традъчереа челоръ трей азкторі не каріі іамъ апзмітъ ші къ ачеа окасіэне, адікъ: Тачітзо 1000 фр., Светоніс 500 фр. ші Іор-пандес 500 фр. в. а.

Дечі ачелаш Домнъ копт. Скарлатъ Росетті авзндъ а кълъ-торі еарзш дп церіле апзсене ші петрекъндъ пзціне зіле дп міжлокълъ поастръ, не ла Ізніл н. а віневоітъ а дензне ла ефоріа шкóлелоръ націонале ромънешті анзала коптрівзціэне волзптаріэ де 100 фр. в. а. ла фондзлъ професорілоръ ші тотъ одатъ 500 фр. в. а. а копто преміілоръ къ ачеа кондіціэне, ка сзта ачэста дпкъ сѣ се ашезе дндатъ ла каоа де пзстратъ, пентрз ка сѣ фзкціфіче дп фолоскълъ преміазі че есте а се фаче.

Домнълъ Меченателе поастръ с'а вэкратъ аззіндъ, кзткъ пэлъ акзт Светоніѣ ар фі не апрóне традзсѣ, еаръ Тачітъ дпкъ ва вені ла ордіне; прін зрмаре къ ар ліпсі възъ традзкзторъ възъ пзмаі пентрз Іорпандес; адъсе дпсз къ сіне мі асѣдатъ ачеа тзхпіре, къ дпкъ тотъ пз с'аъ арзтатъ вэрваді ромъні, каріі оз се фіэ дестермінатъ а елабора о історіэ прагматікълъ ші не кзтъ пзмаі се пóте де дпавздітъ а ромънілоръ. Домнълъ копте не ва да воіэ сѣ овсервзтмъ аічі пзмаі атэа, кзткъ дзпъ а пóотръ опініэне ачэотъ дпзрзіере пз провіне дела врео пепсаре а вэрваділоръ поштріі де штіицъ, чі пзмаі ші пзмаі дела modestia лоръ ші дела о темере сакръ де а се апзка възлъ сѣл алтэлъ партікларъ де възъ опъ, кареле дп тотъ каскълъ чере та-ленте марі ші пзтерóсе, кзт ші о лектъръ востъ дпсоцітъ де

знъ стздіѣ дпінсѣ не маі мзлці ані дпінате, пентрзка сѣ пóте чінева отрзвате прін възъ материалъ атэа де копіосѣ, кзт ші сѣ дпiple о мзлціме де лакзне історіче, не каре ле аъ тоці історічіі, кзді с'аъ окзпатъ пэлъ акзта, пз зічетмъ къ історіа ромънілоръ спеціаліпте, чі къ історіа патрией преоте тотъ.

Георгіе Шіпкаі а лзкратъ тóтъ віѣца ла „Хроніка ромъні-лоръ“, о'а фолосітъ де атэа міі де азкторі ші тотъші — аскріоѣ пзмаі Хронікълъ, ла каре дпкъ сзпт де а се дппліні лакзне пз-тэрóсе.

Оаре дпсз пентрз ачестеа діфікзлтъці сѣ не пердемъ поі кзрацілъ? Нічідекзт.

Ноі не лзтмъ воіэ а рзга къ ачэстъ окасіэне не ачей вэр-ваді де штіице, каріі се окзпъ къ стзділъ історіей пóотре, ка сѣ віневоіскълъ а се адреса кзтръ Еок. Са D. епіскопъ Андреіэ бар. де Шагзпа, арзтіндъшіі дпкаі воінца де а елабора сѣл оіпзрі възлъ кзте възлъ, сѣл пóте дпсоціці доі сѣл трей іпші, пре-кзт се дпзтмплъ ші ла алте попóръ, а дестіна тотъодатъ а-проксиматіве тімпзлъ не кзндъ ар' потеа оі гата къ оперателе Дсале. Б. —

Брашовъ, 21. Ізніл н. Нзмаі че не абатемъ еарзш ла політкълъ! Чітіторіі поштріі дп афартъ дорескълъ оз афле, кзт о маі дзчетмъ поі къ коплокзиторіі дела рестаэрзчэне дпкóче. Рзс-пзнсѣ: вінішоръ, кам ка ачей кзсзторіі дп класеле дппалте але соціетзціі, каріі сімпціндъ, кзткъ еі сзпт възлъ пентрз ал-тэлъ, дзпъ о діспзтъ окзртъ се дпвоіескълъ амвеле пзрці а чере прочесѣ де вечнікълъ деспзрдіре; дптр'ачеа вэрватълъ фаче вісітъ фемеіі ка ші маі пайнте, еаръ фемеіа дп пріітеште салзтзріле лзі ка дела орікаре алъ кавалеръ де възъ топъ.

Ашеа стаъ астззі ромъніі къ сасіі. Еі се афлъ не калеа чеа маі възъ де а се дестфаче зніі де кзтръ алціі пентрз вечіі вечілоръ. Еі віне, се пóте ачэста? ва дптреба пвлікълъ чі-тіторъ.

Адевзрълъ въз сзпнемъ Домнілоръ. Аці въззтъ кзткъ Днзлъ копте алъ сасілоръ копкіамъ зпіверсітатеа сѣл ад. діета сѣ оéскълъ ла Сівілз пентрз дозъ скопзрі: реглареа трівзпале-лоръ ші — а теріторізілі сѣоескълъ.

Маі афлаці акзт ші дела поі, кзткъ фззптаншіі сасілоръ сзпт преа дестермінациі а фаче ка тóте комзпеле кзратъ ромънешті не кзтъ пзмаі се ва пóтеа, сѣ се рзпъ де кзтръ сѣсіме ші сѣл оз се адазде ла комітате, сѣл сѣ се префакъ дп дістрікте позе.

Чееа че вате таре ла окі есте, къ сасіі къ ачестеа лзкрърі але лоръ пз аштэлъті нічі діета, пз крестэлъ нічі не гзверпэлъ провінціалъ, дпкзтъ сѣтэлъ фóрте, кзткъ еі сзпт пре дпделеші ла тóте ачестеа деадрентэлъ къ кабинетэлъ Віенеі, деспре кареле пз есте нічі о дпдоіелъ, къ прекзт де 334 ані дпкóче, ашеа ші акзт дші ва пзне тóтъ сіліпца, пентрзка елементэлъ сѣоескълъ дп Ардеалъ сѣ'і рзтэлъ апзратъ, пзстратъ ші асекзратъ къ орче прецъ ші дптре тóте валзріле секолзліі поастръ.

Прекзт амъ дпцелесѣ, чептзшвіратълъ четзціі пóотре а про-тестатъ къ тóтъ соленітатеа дп коптра мацістратэлзі, каре ла адзпареа алегзтóre де дензтаці а копкізтатъ ші алегзторі дп челе 19 комзпеле каре маі пайнте де 1848 стетесеръ дп рѣфе-рінцъ іобзцескълъ ла четате (ка таксалишті) ші а претінсѣ ка пз-маі дензтаціі дп челалалте 13 сате сѣ фіэ пріімідіі ла алецере. Дзпъ ачэста алецеріле се амзпаръ не алтъ зі.

Фóрте віне: акзт дпкаі штімъ де че авемъ сѣ не дпнемъ. Ззъ къ таре др-птъ авъ ачела каре зісеоо маі зптелз: Мзпніа дп політкълъ есте не възніі де легатъ. —

Cronica esterna.

Epistola deschisa catra „Daci'a“ din Iassi si „Revist'a Carpatiloru“ din Bucuresci in caus'a nationalitatii.

Quod differtur, non aufertur. —

Дп Nr. 23 алъ Газетей дпн а. к. сзвокріовлъ дптр'знъ рзс-пзнсѣ не кареле тз сімпціамъ копстрінсѣ алъ да дп фаца пвлі-кзліі ла врео дозъ кореспондінге дпн Бзкзрешті де възъ копрінсѣ фóрте еквівокълъ ші проблематікълъ — къ прівіре ла лзптеле пóотре націонале де аічі, пентрзка сѣ тз сканъ де зпеле ка аче-леа, амъ рзсзпнсѣ дп скзртъ, кзткъ молдо-ромъніі трекз дп-птеа ромънэлзі трапоілапъ де гречі сѣл тзскалі; — еаръ апоі латъ адаосѣ, къ Газета Дачіа есте о каламітате пентрз ромъ-ніі де дпкóче. Ачестеа аерте але меле пз мі леамъ (спрїжо-ніѣ пентрз атзчлі, къ нічі възъ фелъ де аргзментъ, дпн ачеа кзсз сімплъ, къ дп ачелеа зіле де о крісз сзпрешъ Газета ші Фѣіа, кзт ші поі тоці ромъніі де аічі ерамъ абсорбціі де алте кестізні вітале, а кзроръ пертрактаре пз сзфєріа нічі амзпареа де 24 оре. Дптр'ачеа жпніі редакторі аі Дачіей дп Nr. 15 дпн 1. Априле в. пз ліпсіръ а'мі рзсзпнде дп терміні атзтъ де вэдзрані, прекзт дп потъ дптревзінца пзмаі óменіі, каріі пз сзпт сігзрі нічі не възъ

momentul de carea pe carea o apărare dănușă, eare amiklă dela „Revista Carpaților” și alți fekk complimentul de „brătăș”. Ambele ațelea foi periodice m̄ dndatorar̄ k̄ ațeta ka o'șî caș sokotela aserđișilor̄ telea d̄ fața d̄ntregișî p̄vličk̄ rom̄n̄escă, čeeā če voiz̄ și fače d̄ liniile z̄m̄tore maī v̄rtoș̄ c̄in p̄nt̄ de vedere obiektiv̄ opelz̄nd̄ prestē tot̄ la opiniașea predom̄nitoare d̄ntre rom̄nișii transilvani.

Eat̄ ațesta este statul̄ kesđișii, karēle tokma d̄n ațesteā zile de o čerkarē poz̄ trebzē s̄ se l̄m̄zr̄esk̄ pe k̄t̄ se pōte d̄in tōte p̄rđile, pentr̄ka s̄ se k̄pōștem̄ maī bine, o'șî știm̄k̄ z̄ni de alții karē k̄ čine avem̄ a fače și e'z̄ pe p̄nem̄ k̄ tot̄ii d̄n k̄șm̄l̄z̄ d̄rēnt̄ rom̄nișm̄l̄ postr̄ k̄ tōte atriv̄đișii maī p̄z̄ p̄ vor̄ anška s̄ ni o fak̄ ațesta alții str̄ișii, prek̄m̄ apoi n̄ se va p̄t̄chea poz̄.

D̄ntre ațeeā pentr̄ka s̄ n̄ preā ostēniș̄ pe p̄vličk̄ čititor̄, dađi s̄ trečem̄ prestē tōt̄ istoria Moldavo-Rom̄nișii p̄z̄ la 1848; — s̄ ar̄șk̄m̄ dečî z̄n̄ v̄l̄z̄ ḡroș̄ preote ačel̄ period̄ d̄n gradul̄ čel̄ maī d̄nal̄z̄ r̄șniștor̄, d̄ntre karē l̄m̄ba grečesk̄ a fost̄ l̄m̄b̄ o'fičial̄ a Prinčipator̄, l̄m̄ba salōnelor̄ și a piadeler̄ komerčiale, k̄m̄ și d̄n parte mare l̄m̄ba biseričesk̄ a orașelor̄ (1740—1829); d̄ntre ațeteā s̄ șterčem̄ d̄in memorie pōstr̄ — dečk̄ se maī pēte zita așea čeva — periodul̄ dela 1829 d̄nkōče pe k̄nd̄ adev̄r̄aii dom̄nitor̄ ai Prinčipator̄ n̄ era ničî Ţika ničî St̄rđza, ničî Bivesk̄ ničî St̄rđbe, čî eraș̄ prokopșii r̄șeșt̄i, Čealțk̄ișii, Kiseler̄i, Rikman̄i, Ţitof̄i, Dașkof̄i, Dișhamelișii șcl. șcl., s̄e'z̄ adik̄ d̄nșam̄ R̄șeia; pe k̄nd̄ z̄n̄ grečk̄ ka Dimitrie Ioanide și alții de kalibr̄l̄ lor̄ d̄n kalitate de ministrii s̄e'z̄ direktori ai departamentelor̄ d̄ni fače maī z̄ntel̄ raportul̄ la konsulul̄ r̄șesk̄, apoi ka de klak̄ maī merčea și la Dom̄nul̄, dečk̄ 'i da voiz̄ konsulul̄; pe k̄nd̄ deređtor̄iile p̄vliče și rapr̄z̄ile boieresh̄i se d̄m̄p̄rđiș̄ la p̄r̄șka k̄rđii d̄in Peterov̄z̄r̄ḡ și la rekom̄nd̄z̄neā konsulor̄ ei, pe k̄nd̄ d̄n biseričele moldavorom̄ne se fačeā r̄z̄z̄nișii pentr̄ Carul̄ R̄șiei, n̄ ka pentr̄ z̄n̄ protektor̄, čî ka s̄v̄eran̄; pe k̄nd̄ k̄ștor̄iile d̄ntre familiile moldavo-rom̄ne și d̄ntre čele r̄șeșt̄i eraș̄ pe ačî s̄ ajz̄n̄ și s̄ d̄ntrek̄ p̄ștr̄ul̄ k̄ștor̄iilor̄ rom̄no-grečesh̄i; pe k̄nd̄ „șkolēle moldovene se p̄șeser̄ deadr̄ntul̄ s̄z̄ nem̄ișlōčita” inpekđișne a z̄ni konsulor̄ r̄șesk̄ (St̄rđza 1842/3), pe k̄nd̄ oștir̄ea moldavo-rom̄n̄l̄ era pe kalēa čea maī d̄rēnt̄ de a se tvokl̄i ka tot̄ul̄; pe k̄nd̄ se t̄l̄z̄ria pomel̄ ațeeā čo trečea prin čepșara r̄șesk̄; pe k̄nd̄ se afl̄z̄ m̄z̄đime de omen̄i p̄l̄t̄iđi k̄ van̄i r̄șeșt̄i pentr̄ka s̄ t̄z̄v̄re đera și s̄ fak̄ pe Dom̄nul̄ a l̄za „kalēa — Brașovul̄”; — s̄z̄ reḡčem̄ zik̄ tōte ațesteā și s̄z̄ pres̄p̄z̄em̄ k̄ rom̄nișii transilvani n̄ lear̄ și de lok̄; s̄z̄ trečem̄ d̄nșam̄ la ațele, karē o'z̄ negrek̄z̄t̄ d̄nșam̄ okilor̄ poștr̄ii, și karē pe s̄z̄m̄ișeser̄ inițele d̄n mod̄ul̄ čel̄ maī fioroc̄, s̄z̄ venim̄ la timp̄rile d̄in anii 1848 și la k̄te a'z̄ z̄mat̄ de atz̄ni p̄z̄ d̄n zilele de fađz̄. Vom̄ skōte la l̄z̄m̄p̄z̄ n̄șam̄ fapte istoriče, apoi le vom̄ l̄za d̄n apređiarēa izvitorilor̄ de adev̄r̄. Čî adev̄r̄ul̄ kopričē d̄n ațeleāș va lov̄i fōrte gređ; kopulcelēreā d̄nșam̄ și žv̄etifik̄z̄neā se pōte d̄ntj̄m̄la n̄șam̄ pe temeiul̄ faptelor̄, eare n̄ se vor̄be demer̄te ničî pe d̄ntz̄r̄z̄t̄ri tožikōse ka ale „Daciel̄.”

Pe la a. 1848 moldavo-rom̄nișii k̄pōștem̄ „kazsa național̄ a rom̄nișilor̄ transilvani” d̄ntokma pe k̄t̄ k̄pōsk̄ orșii kolonile, d̄nk̄t̄ de eks. maī m̄z̄đi omen̄i de literē kar̄ii okz̄naser̄ k̄ z̄z̄ga (Aprile—Iz̄niș—Septem̄bre) p̄z̄ la Brașov̄, d̄ntrebaș̄ k̄ o rar̄ p̄aivitate, dečk̄ așar̄ de ațest̄ d̄nșam̄ se afl̄z̄ și maī departe rom̄nișii aičî d̄n „Đera z̄nḡr̄esk̄ (I).” Adz̄nareā național̄ dela Blaž̄ ar̄ fi p̄st̄z̄t̄ dečk̄ide okil̄ la čel̄ maī m̄z̄đi, čeeā če d̄noz̄ n̄șam̄ k̄ z̄ni s̄'a d̄ntj̄m̄lat̄.

Z̄r̄marēa ațestei neștiinde totale f̄z̄ k̄z̄m̄k̄: D̄in Septem̄bre d̄nșam̄te o parte d̄in čel̄ reŷđiđi d̄nkōče se p̄șeser̄ d̄n raportar̄i de konsp̄r̄čz̄ne k̄ partita l̄vi Koșz̄t̄ d̄n kontra rom̄nișilor̄, eare z̄n̄l̄ z̄nd̄ și z̄n̄ ž̄r̄nal̄ rom̄n̄esk̄ d̄n Brașov̄*) opre a sta k̄z̄ ol̄z̄ d̄n ajz̄tor̄ișii partitei Koșz̄tiane, karēa dekretase maī de m̄l̄t̄, k̄ korōna Ţigariei are s̄'șî ar̄șk̄e z̄v̄rele eale p̄z̄ la M̄reā n̄gr̄z̄, d̄ntokma prek̄m̄ o'z̄n̄ și programa p̄vličk̄e eotim̄l̄ de koptele Zai. N̄șam̄ z̄n̄ mik̄ n̄ștr̄ d̄ntre reŷđiđi f̄z̄ d̄n stare de a se kaup̄čita, de a p̄tr̄z̄nde d̄n patz̄ra kesđișii naționalē a rom̄nișilor̄ transilvani și a k̄pōște d̄rentateā kazsei lor̄. Ačest̄i reŷđiđi reпреоента pe atz̄ni libertateā și naționalitateā.

D̄n Ianuar̄is 1849 episkopul̄ rom̄nișilor̄ gr. r̄șer̄iten̄i d̄in Transilvania konsulor̄ și ameriđat̄i prin evēnim̄tele de atz̄ni trečk̄ la Bz̄k̄r̄eșt̄i; ḡz̄v̄r̄z̄l̄ d̄nșam̄ r̄șeo-rom̄n̄esk̄ de atz̄ni p̄l̄z̄ s̄f̄eri d̄n ațea k̄p̄ital̄, čî prin ministriul̄ de k̄l̄t̄

*) Ž̄r̄nalul̄ port̄a t̄z̄z̄a „Espatriat̄ul̄” și se t̄l̄z̄ria la Ioan̄ Gōtt.

l̄z̄ provok̄ ka o'z̄ p̄r̄șesk̄ și Đera rom̄n̄esk̄. Ačest̄ia era boierii. —

D̄n Mart̄is a. 1849 o'br̄tea r̄șeoișii čivil̄ konsulor̄ pe z̄n̄ p̄ștr̄ d̄nșam̄tor̄ de rom̄nișii transilvani ka o'șî karē s̄k̄z̄nareā vičeii s̄e'z̄ a libert̄ișii personale d̄n Prinčipate, eare maī v̄rtoș̄ d̄n Đera rom̄n̄esk̄, d̄ntokma prek̄m̄ lok̄itor̄i ačest̄ei đeri k̄z̄taoer̄ și a f̄laser̄ ekz̄nare și od̄ișul̄ d̄n patria pōstr̄ d̄n tōte timp̄rile, eare maī aleoș̄ d̄n anii 1796—72, 1789—91, 1812, 1821—23, 1827 și k̄ar̄ d̄n an. 1848. K̄z̄ ațea okasișne rom̄nișii transilvani, kar̄ii p̄z̄ atz̄ni d̄nk̄ a'z̄ k̄pōsk̄t̄ preā p̄đișii Prinčipatele, av̄z̄r̄ đz̄rerōsa okasișne de a k̄pōște maī deap̄rōpe maī pe tōte klasele de lok̄itor̄i, k̄m̄ și a dekoperi p̄z̄ d̄nk̄t̄ ațeleāș s̄nt̄ rom̄n̄eșt̄i. D̄in ațele zile d̄nkōče ai az̄iș̄ și maī az̄i d̄nk̄ pe rom̄nișii transilvani zik̄nd̄: Prinčipatele s̄nt̄ lok̄ite de rom̄nișii, ele d̄nșam̄ s̄nt̄ st̄z̄p̄niște de str̄ișii. Eat̄ așea ee d̄ntelēḡ k̄v̄intele čitite d̄n Gazet̄ Nr. 23 „Moldavo-Rom̄nișii trečk̄ d̄nșam̄teā rom̄n̄ul̄ transilvani de grečî s̄e'z̄ m̄z̄kal̄;” s̄e'z̄ adik̄: rom̄nișii transilvani d̄nk̄ tot̄ n̄ pot̄ krede, k̄ ațeia kar̄ii dom̄n̄esk̄ d̄n fapt̄ prestē Prinčipate, ar̄ fi rom̄nișii adev̄r̄aii, prek̄m̄ se va k̄pōște și maī deap̄rōpe d̄in temeișrile karē maī z̄m̄e'z̄.

Prestē opt̄z̄ečî rom̄nișii arđeleni, preođi v̄enerabil̄, profesori, am̄plōađi, omen̄i de literē av̄ia k̄l̄k̄nd̄ pe p̄ștr̄ul̄ đere rom̄n̄eșt̄i deșpoieđi de averile lor̄, r̄z̄đi de k̄tr̄ patria și familiile lor̄, f̄z̄ser̄ d̄n k̄r̄s̄ de trei l̄z̄ni p̄ișii, ar̄șk̄aii d̄n tem̄ișe, va d̄nk̄ișii p̄z̄ și prin građz̄ri, dađi d̄n ž̄z̄dek̄at̄, k̄nd̄ s̄z̄ tik̄losul̄ pret̄est̄ k̄ ațeiaș ar̄ sta d̄n leđz̄tr̄i sekrete k̄ magiar̄i (I), k̄nd̄ eareș̄ s̄z̄ al̄t̄ st̄e'z̄t̄, k̄ ar̄ fi venit̄ ka s̄z̄ t̄z̄v̄re Đera rom̄n̄esk̄. Deokamdat̄ se kredeā, k̄m̄k̄ ak̄tor̄i ațelei v̄ajok̄r̄i și ai k̄k̄z̄r̄i de d̄rent̄rile ospitalișii ar̄ fi fost̄ m̄z̄kal̄i, čî prestē p̄điș̄ se adeveri, k̄m̄k̄ areștr̄ile s̄'a'z̄ d̄ntj̄m̄lat̄ k̄ d̄nvederata voioz̄ și čerere a boierilor̄ đere și prin konsulor̄ișreā čokilor̄ lor̄. — De ačî 'nkolo d̄n ațeleā zile de am̄ar̄ și pers̄ekđișne p̄z̄ḡn̄esk̄ reŷđiđi transilvani az̄zia, če e d̄rent̄, vor̄bind̄se d̄n Đera rom̄n̄esk̄ de rom̄nișii, d̄nșam̄ s̄z̄ p̄z̄ de rom̄n̄l̄ se d̄ntelēdeā n̄șam̄ đz̄ranul̄ iovađiș, eare d̄n Moldova tokma și lok̄itor̄i đz̄rani se p̄z̄m̄ia n̄șam̄ moldoveni. — Pentr̄ka v̄ajok̄z̄ra d̄n kontra rom̄nișilor̄ transilvani s̄z̄ fiș și maī eklatant̄, d̄n Bz̄k̄r̄eșt̄i se da mese kom̄ne pentr̄ reŷđiđi, d̄nșam̄ n̄șam̄ pentr̄ o'z̄n̄ transilvani, se d̄ntz̄r̄ișia ajz̄tor̄e de van̄i, eareș̄ pentr̄ cas̄i, eare rom̄nișilor̄ se ar̄șka r̄z̄m̄ișe s̄e'z̄ nișik̄. Ațeia, prin ale k̄z̄ror̄ z̄n̄i a'z̄ trečk̄t̄ tōte ațesteā se maī afl̄z̄ d̄n viče'z̄, d̄i provok̄m̄ ka s̄z̄ peče d̄n fața l̄z̄m̄i dečk̄ a'z̄ k̄z̄raiz̄l̄.

K̄z̄ ațesteā și ațeteā o'z̄venire s̄'a'z̄ re'ntor̄s̄ rom̄nișii transilvani d̄in Đera rom̄n̄esk̄ și d̄in parteā omenilor̄ „st̄z̄p̄nișii.”

A'z̄ afl̄at̄, če e d̄rent̄, arđeleni atz̄t̄ d̄n Đera rom̄n̄esk̄ k̄t̄ și maī ales̄ d̄n Moldova m̄z̄le s̄f̄lete povile, inime doioșe, simđitor̄e și kom̄p̄tim̄itor̄e, karē n̄'a'z̄ lip̄s̄it̄ a le d̄ntinde ajz̄tor̄ișii și ale d̄nșam̄a m̄z̄nḡiere; s̄'a'z̄ v̄z̄z̄t̄ atz̄tea dame rom̄ne, karē a'z̄ v̄r̄s̄at̄ lak̄rime la p̄rivireā sorđii rom̄nișilor̄ transilvani, d̄nk̄t̄ ačest̄ia str̄z̄z̄t̄i de simđim̄tele m̄z̄đim̄itei vor̄ și se peștreze și pronāče d̄z̄leā s̄z̄venire d̄in fiș la nepođi prin đep̄r̄čz̄ni d̄nșam̄te; ațesteā d̄nșam̄ pentr̄ o'z̄r̄manii arđeleni a'z̄ fost̄ și maī s̄nt̄ sokotite n̄șam̄ de eșep̄đișii, k̄nd̄ reḡz̄la f̄z̄ose: bičk̄l̄ dorovanđilor̄ și al̄z̄ kaz̄ačilor̄, d̄nk̄ișoreā d̄n tem̄ișe s̄z̄r̄kate, ka čele d̄in R̄șnișul̄ V̄l̄čeii, d̄in Ploieșt̄i șcl., d̄ntz̄r̄z̄r̄ile s̄k̄z̄nare ale poliđailor̄, maī d̄n s̄k̄rt̄ b̄r̄talitateā v̄arv̄ar̄ d̄n lok̄ de ospitalitate rom̄n̄esk̄. —

A'z̄ trečk̄t̄ și a. 1849. De atz̄ni și p̄z̄ la 1855/6 ḡz̄v̄r̄z̄l̄ đere rom̄n̄eșt̄i n̄ a maī s̄f̄er̄it̄ — k̄z̄ štir̄ea o'z̄ ne ničî z̄n̄ rom̄n̄l̄ transilvani om̄z̄ de literē d̄n ațea đer̄.

S̄z̄ așea p̄z̄m̄tele Kaimak̄m̄ii a d̄ntz̄r̄z̄t̄ av̄ia z̄n̄ f̄el̄ de toleranđz̄ građioz̄ k̄tr̄ arđeleni, kam̄ ațeteā čelei k̄z̄ karēa se pōrt̄ k̄reșt̄ișii „pravoolavničii” k̄tr̄ židani, d̄n kas̄l̄ čel̄ maī z̄n̄ o reče apropiere, prek̄m̄ este de eks. d̄ntre nemđii av̄striāčii și nemđii p̄șcian̄i. —

(Va urm̄a.)

Se v̄eș̄, 7. Iz̄n̄ p. Ast̄z̄i s̄'a s̄z̄v̄r̄iș̄ alečereā de-p̄t̄ađișneii skaz̄n̄ul̄ ačest̄ia la ž̄niverșitate. Aleșii o'z̄nt̄ DDnișii Ioan̄ Oniđiș av̄okat̄ d̄n Sibiz̄, și Grigor̄ie Paň č. p. adiz̄n̄k̄t̄ de pret̄z̄r̄ d̄n dispozișitate. Boticanđii rom̄nișii 15 la p̄șter̄ k̄z̄ z̄vanim̄ konsens̄; ai oasișlor̄ 11 pentr̄ D. Talman̄ și Leonhard̄ retaser̄ d̄n m̄poritate.

Pe k̄nd̄ okriș ațesteā se afl̄z̄ aleđtor̄i okaz̄n̄i okz̄pađi k̄ kom̄p̄nereā inștr̄z̄ișneii pentr̄ deŷtađi, nevoind̄ kond̄z̄k̄tor̄ișul̄ voticanđilor̄ roman̄i notarișul̄ Ioan̄ Kerpenișan̄ a d̄n-

